

Суб'єкти зовнішнього контролю виробничих витрат у житлово-комунальному господарстві

Стаття присвячена дослідженню та систематизації суб'єктів зовнішнього контролю виробничих витрат у житлово-комунальному господарстві. Системно визначені інформаційні потреби та повноваження окремих суб'єктів зовнішнього контролю виробничих витрат. Побудовано модель здійснення зовнішнього контролю витрат на виробництво у житлово-комунальному господарстві.

зовнішній контроль, суб'єкт, виробничі витрати, житлово-комунальне господарство

Економічний контроль традиційно розглядається науковцями як універсальний інструмент одержання інформації через канал зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління. Виступаючи окремою функцією управління, контроль є інформаційною системою спостереження і перевірки функціонування відповідного об'єкта з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів (стандартів, норм, нормативів і т.д.).

Дослідження виробничих витрат, як об'єкта економічного контролю, тісно пов'язане з системним вивченням суб'єктів контролю. При цьому, суб'єкти контролю розподіляються у залежності від інформаційних потреб користувачів контрольних даних на суб'єкти: внутрішньогосподарського та зовнішнього контролю. Відповідно формуються мета та завдання внутрішньогосподарського та зовнішнього контролю; визначаються інформаційне, нормативно-правове, методичне, технічне, організаційне забезпечення контролю тощо.

Проблема систематизації суб'єктів зовнішнього контролю досить широко досліджена у роботах вітчизняних [9, 11, 16, 18] та закордонних [14, 19] вчених. У зазначених працях, як правило, розглядається узагальнена структура суб'єктів контролю без прив'язки до господарської специфіки конкретної галузі [18, с. 14; 11, с. 7]. Проте, існує й ряд пошукових робіт, у яких суб'єкти контролю детально розглянуті у галузевому контексті [7, 8].

Враховуючи галузеві особливості житлово-комунального господарства (ЖКГ) та їх вплив на інформаційні системи підприємств галузі, які викладені нами у попередніх публікаціях [10], вважаємо, що з'ясування суб'єктів контролю (у даній статті – зовнішнього) є важливим питанням організаційно-методичного забезпечення контролю витрат у досліджуваній галузі.

Формування ефективної методики зовнішнього контролю витрат на виробництво на підприємствах ЖКГ тісно пов'язане зі встановленням кола суб'єктів такого контролю. При визначенні суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво в ЖКГ ми пропонуємо виходити з наступних міркувань:

1. Коло суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво доречно обмежити тими, контрольна діяльність яких носить масовий характер.

Діюча в Україні система державного регулювання підприємницької діяльності передбачає існування широкого спектру контролюючих органів. Багато з них здійснюють свою контрольну діяльність з метою дослідження законності та економічної доцільності здійснення виробничих витрат. Проте контролююча діяльність

більшості з них носить вибірковий, несистематичний, спостережний характер. Визначення кола суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво на підприємствах галузі, що досліджується, слід, на нашу думку, базувати на принципі впливу (можливості впливу) на весь процес споживання від визначення нормативних параметрів системи витрат на виробництво до контролю їх фактичних значень.

2. Для всіх суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво в ЖКГ необхідно систематизувати права та повноваження у здійсненні контрольної діяльності.

Встановлення повноважень суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво дозволяє системно визначити об'єкти зовнішнього контролю витрат, формалізувати процедури зовнішнього контролю для кожного суб'єкту контролю. Визначення прав і повноважень проводиться у відповідності до діючого законодавства, що регулює діяльність конкретного контролюючого органу, з урахуванням прав і обов'язків суб'єкта господарювання, що визначені Законами України: "Про підприємство", "Про підприємства", "Про місцеве самоврядування" тощо.

Наукового обґрунтування вимагає останнє твердження – реалізація суб'єктами зовнішнього контролю витрат на виробництво своїх повноважень, враховуючи ефективність здійснення конкретних витрат в умовах даного підприємства ЖКГ. На практиці частими є випадки, коли зовнішнє регулювання витрат на виробництво підприємств ЖКГ здійснюється за принципом максимального скорочення витрат. Надмірне ж скорочення окремих виробничих витрат тягне за собою нарощення інших, приховування виробничих недоліків, збільшення норм природного убутку і т. ін. Таким чином, зовнішній контроль повинен проводитись не заради самого контролю, а з метою оптимізації системи виробничих витрат. Останній момент визначає інтеграцію внутрішньогосподарського та зовнішнього контролю витрат, передбачає тісний зв'язок між суб'єктами такого контролю.

3. Система суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво в ЖКГ обумовлює необхідність встановлення періодичності проведення контролю.

Чітка регламентація періодичності здійснення контролю є досить важливою. Визначення термінів проведення контрольних перевірок та їх тривалості дозволяє провести організаційне впорядкування контрольного процесу, зробити проведення контролю плановим (що не виключає можливості проведення раптового контролю), передбачити додаткові витрати підприємства ЖКГ на забезпечення процедур зовнішнього контролю витрат на виробництво (додатковий час і зусилля працівників економічних служб, окремі приміщення, лічильна техніка, засоби ЕОМ тощо).

Систематизація основних суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво на підприємствах ЖКГ наведена в таблиці 1. Зазначені суб'єкти комплексно контролюють витрати підприємств галузі, тобто можуть встановлювати відповідність всього спектру виробничих витрат встановленим критеріям (нормам, нормативам тощо).

Контроль окремих виробничих витрат (без комплексного контролю) на підприємствах житлово-комунального господарства може здійснюватись більш широким колом суб'єктів. Наприклад, контроль окремих витрат на виробництво може здійснюватись:

- органами державної контрольно-ревізійної служби;
- структурними підрозділами територіальної громади, у повноваження яких не входить управління (розпорядження) майном відповідного підприємства ЖКГ (управління житлово-комунального господарства, управління власності, управління економіки, управління праці та соціальної політики та інші);

- державними податковими органами;
- органами державної статистики;
- органами стандартизації, метрології та сертифікації і т.д.

Таблиця 1 – Суб'єкти зовнішнього контролю витрат на виробництво на підприємствах ЖКГ

Суб'єкт зовнішнього контролю витрат	Нормативно-правовий документ, що регламентує діяльність	Права та повноваження	Періодичність контролю
Антимонопольний комітет України	[2, 3, 5, 6]	Контроль витрат на виробництво, що формують тариф на житлово-комунальну послугу з метою запровадження державного регулювання та (або) визначення зловживань монопольним становищем	Не частіше 1 разу на рік або за дорученням
Державна інспекція з контролю за цінами	[1]	Контроль витрат на виробництво, що формують тариф на житлово-комунальну послугу з метою визначення відповідності їх фактичного рівня затвердженому (здекларованому, встановленому, регульованому і т.д.) Контроль складу тарифних виробничих витрат з метою виключення з їх складу витрат, що повинні відшкодовуватись за рахунок фінансових результатів	Не частіше 1 разу на рік або за дорученням
Органи державного управління (контроль власника)	[4]	Контроль витрат на виробництво, що формують тариф на житлово-комунальну послугу з метою погодження (затвердження) їх нормативного рівня Контроль загальних витрат з метою визначення ефективності використання державного (комунального) майна, додержання державних гарантій тощо	За рішенням власника або в разі потреби у зміні цін на послуги

Отже, виникає питання, чи є всі перераховані, крім зазначених в таблиці 1, контролюючі органи суб'єктами зовнішнього контролю витрат на виробництво на підприємствах досліджуваної галузі. У цьому аспекті доречно, на нашу думку, виходити з визначення системи зовнішнього контролю витрат, як складової частини загальної системи зовнішнього управління витратами. Дійсно, державні контролюючі органи (податкові, контрольно-ревізійні та ін.) здійснюють в межах своїх повноважень контроль виробничих витрат. Проте зовнішнє управління цими витратами входить до виключної компетенції власника. Тому зазначені контролюючі органи ми вважаємо логічним визначати виключно як суб'єкти підготовчого етапу зовнішнього контролю витрат на виробництво в галузі. Процедурний та заключний (узагальнюючий) етап такого контролю здійснюється зовнішніми суб'єктами, до компетенції яких входить управління (розпорядження) майном відповідного підприємства ЖКГ.

Ще одним суттєвим аспектом у визначенні кола суб'єктів зовнішнього контролю витрат на виробництво в ЖКГ є визначення місця і ролі суб'єктів громадського контролю. У сучасних умовах вплив суб'єктів громадського контролю на систему виробничих витрат підприємств ЖКГ України є відсутнім. Проте досвід розвинутих

Модель здійснення зовнішнього контролю витрат на виробництво в ЖКГ схематично представлена нами на рис. 1.



Розгляд контрольних функцій суб'єктів громадського контролю унеможливлений законодавчою невизначеністю з цього питання. Проте позначення їх в структурі зовнішнього контролю витрат на виробництво в ЖКГ має перспективний характер та може слугувати предметом подальших наукових досліджень.

На підприємствах ЖКГ часто виникає ситуація, коли контролюючий орган, за

яким закріплено конкретний об'єкт контролю виробничих витрат, вимагає додаткову контрольну інформацію, що не входить до кола його компетенції. Дана ситуація не тільки ускладнює роботу економічних служб підприємства ЖКГ, а й може сприяти прийняттю невірних рішень щодо управління виробничими витратами.

Таким чином, запропонована нами модель здійснення зовнішнього контролю виробничих витрат у житлово-комунальному господарстві є важливим елементом в організації ефективного зовнішнього контролю виробничих витрат на підприємствах досліджуваної галузі. Конкретизація для визначених суб'єктів технічного, економічного та технологічного аспектів зовнішнього контролю дозволяє у подальшому сформувати ефективну методіку зовнішнього контролю виробничих витрат у ЖКГ.

Список літератури

1. Закон України, від 1990.12.03, № 507-ХІІ “Про ціни і ціноутворення”.
2. Закон України, від 1992.02.18, № 3132-ХІІ “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності”.
3. Закон України, від 1993.11.26, № 3659-ХІІ “Про антимонопольний комітет України”.
4. Закон України, від 1997.05.21, № 280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні”.
5. Закон України, від 2000.04.20, № 1682-ІІІ “Про природні монополії”.
6. Закон України, від 2001.01.11, № 2210-ІІІ “Про захист економічної конкуренції”.
7. Белобжецкий И.А. Ревизия и контроль в промышленности: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 294 с.
8. Белов Н.Г. Контроль и ревизия в сельском хозяйстве. – 3-е изд. – М.: Агропромиздат, 1988, – 320 с.
9. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: Підручник. – К.: Вища школа, 1994. – 364 с.
10. Головченко О.О. Галузеві особливості житлово-комунального господарства (ЖКГ) та їх вплив на облік та контроль витрат на виробництво // Наукові праці КДТУ. Економічні науки, випуск 3. – Кіровоград: КДТУ, – 2002. – С.275-282.
11. Гончарук Я.А., Рудницький В.С. Аудит. – вид. 2-ге., перероблене та доповнене. – Львів: Оріяна-Нова, 2004. – 292 с.
12. Кочерин Е.А. Контроль в системе управления социалистическим производством: Вопросы теории и практики. – М.: Экономика, 1982. – 216 с.
13. Левин В.С. Внутризаводской контроль издержек производства. – М.: Финансы, 1977. – 88 с.
14. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих. – 2-е изд., – М.: Финансы и статистика, 1995. – 300 с.
15. Мацкевичус И.С., Лаксис В.И. Ревизия в системе экономического контроля. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 224 с.
16. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 260 с.
17. Суйц В.П. Внутрипроизводственный контроль. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 127 с.
18. Усач Б.Ф. Контроль і ревізія: Підручник. – 4-те вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2002. – 253 с.
19. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга: Пер. с нем. /Под ред. А.А. Турчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.

Статья посвящена исследованию и систематизации субъектов внешнего контроля производственных затрат в жилищно-коммунальном хозяйстве. Системно определены информационные нужды и полномочия отдельных субъектов внешнего контроля производственных затрат. Построена модель внешнего контроля затрат на производство в жилищно-коммунальном хозяйстве.

The article is dedicated to research and ordering of subjects of external control of industrial expenses in housing and communal services. System information needs and rights of separate subjects of external control of industrial expenses are determined. The model of external control of expenses in housing and communal services is constructed.